

Міністерство освіти і науки України
ДЕРЖАВНИЙ БІОТЕХНОЛОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ

Факультет економічних відносин та
фінансів

Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

ГРОШОВО-КРЕДИТНІ СИСТЕМИ ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

Методичні рекомендації для практичних занять

для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
денної та заочної форм навчання
спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Харків 2022

Міністерство освіти і науки України
ДЕРЖАВНИЙ БІОТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет економічних відносин та фінансів
Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

ГРОШОВО-КРЕДИТНІ СИСТЕМИ ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

Методичні рекомендації для практичних занять
для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти денної
та заочної форм навчання
спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Затверджено
рішенням Науково-методичної ради
ЕВФ ДБТУ
Протокол № 2
від 25.01.2022

Харків 2022

УДК 346.232:338.2 (075.8)

Схвалено і рекомендовано
до друку науково-методичною радою
факультету економічних відносин та фінансів ДБТУ
(протокол № 2 від 25.01.2022)

У 67

Грошово-кредитні системи зарубіжних країн / методичні рекомендації для практичних занять для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти денної та заочної форм навчання спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»; *упоряд.: С.В. Степаненко. – Харків: ДБТУ, 2022 – 58 с.*

Дані методичні рекомендації висвітлюють світовий досвід еволюції та сучасні тенденції розвитку грошових і кредитних систем країн з розвинутою ринковою економікою. Подано виклад закономірностей і основних етапів еволюції, принципів побудови та особливостей форм організації грошових і кредитних систем в умовах існування розвинутих фінансових ринків та розгалуженої мережі кредитно-фінансових інститутів. Може бути корисним здобувачам першого (бакалаврського) та другого (магістерського) РВО, усім хто цікавиться проблемами сучасних фінансових ринків, банківської справи та міжнародних валютно-фінансових відносин.

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Данько Ю.І., проректор з наукової роботи Сумського національного аграрного університету, д-р екон. наук, професор;
Майстро С.В., доктор наук з державного управління, професор
Національного університету цивільного захисту.

Відповідальний за випуск: к.е.н., доцент Смігунова О.В.

©С. В.Степаненко

ЗМІСТ

Практичне заняття 1.Грошова система та її типи.	4
Практичне заняття 2.Поняття та елементи національної валютної системи	4
Практичне заняття 3.Регулювання валютних відносин	6
Практичне заняття 4.Кредитна система.....	10
Практичне заняття 5.Грошово-кредитна політика.....	12
Практичне заняття 6.Основні етапи еволюції грошово-кредитної системи США.....	13
Практичне заняття 7.Структура грошово-кредитної системи США.....	15
Практичне заняття 8.Основні етапи еволюції грошово-кредитної системи Італії	17
Практичне заняття 9.Структура грошово-кредитної системи Італії	18
Практичне заняття 10.Основні етапи еволюції грошово-кредитної системи Японії	20
Практичне заняття 11. Структура грошово-кредитної системи Японії	21
Практичне заняття 12. Основні етапи еволюції грошово-кредитної системи Франції	24
Практичне заняття 13. Структура грошово-кредитної системи Франції...	25
Практичне заняття 14. Основні етапи еволюції грошово-кредитної системи Німеччини.....	27
Практичне заняття 15. Структура грошово-кредитної системи Німеччини	28
Практичне заняття 16. Основні етапи еволюції грошово-кредитної системи Великої Британії.....	31
Практичне заняття 17. Структура грошово-кредитної системи Великої Британії	32
Практичне заняття 18. Основні етапи еволюції грошово-кредитної системи Європейського Союзу	34
Практичне заняття 19. Європейський центральний банк	36

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 1. ГРОШОВА СИСТЕМА ТА ЇЇ ТИПИ.

Грошова система - це встановлена державою форма організації грошового обігу в країні. Грошова система формується історично, є елементом господарського механізму і регулюється законодавчими актами держави.

Тип грошової системи залежить від форми організації грошового обігу в країні і визначається сукупністю її елементів та їх взаємодією, які обумовлюють тенденції розвитку та закономірність функціонування грошової системи. Розвиток грошових систем відбувається одночасно з розвитком товарного господарства та економічних відносно. За типами функціонування грошові системи поділяються на *саморегулюючі та регулюючі*.

Тип грошової системи визначається змістом її елементів та їх взаємодією, які обумовлюють тенденції розвитку та закономірності функціонування грошової системи. Розвиток грошових систем відбувався одночасно з розвитком товарного господарства та економічних відносин. Типи грошових систем представлені на рис.1.1.

Рис.1.1. Типи грошових систем в залежності від форми функціонування грошей

Питання для самоконтролю

1. Назвіть основні етапи у розвитку грошової системи.
2. В чому полягає суть грошової системи?
3. Назвіть основні елементи грошової системи та дайте їм характеристику.
4. Які типи грошових систем виділяють у відповідності до форм функціонування грошей?
5. Дайте порівняльну характеристику біметалізму та монометалізму.

Теми рефератів

1. Характеристика основних валютних режимів, які практикують у світі.
2. Сучасні тенденції у формуванні золотовалютних резервів розвинених країн.
3. Характерні риси сучасних грошових систем.
4. Структурні зміни у сучасних кредитних системах.
5. Необхідність та зміст дерегулювання фінансової сфери.
6. Основні методи концентрації банківського капіталу.
7. Банківська конкуренція в сучасних умовах

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 2. ПОНЯТТЯ ТА ЕЛЕМЕНТИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ВАЛЮТНОЇ СИСТЕМИ.

Валютна система – це державно-правова форма організації міжнародних грошових відносин між державами у межах певного економічного простору, вона є механізмом, який єднає окремі національні економічні системи в єдине світове господарство.

Види валютних систем прийнято поділяти на:

- національну валютну систему;
- міжнародну (регіональну) валютну систему;
- світову валютну систему.

Національна валютна система – це складова грошових відносин окремої країни, яка охоплює державно-правові форми організації валютних відносин однієї держави з іншими, а також з міжнародними економічними і політичними структурами. Функціонування національної валютної системи юридично визначається і регулюється національним законодавством з урахуванням норм міжнародного права. Її призначення полягає в забезпеченні безперервних розрахунково-платіжних відносин усіх економічних суб'єктів із зовнішнім світом, накопиченні золотовалютних резервів і їх використанні на користь суспільства,

регулюванні співпраці країни зі світовою економічною спільнотою.

Національні валютні системи регулюються шляхом поєднання інтересів різних держав і їх угруповань, а також як результат досягнення компромісів між ними.

Елементи національної валютної системи:

- національна валюта – грошова одиниця країни;
- режим конвертованості національної валюти і характер обмежень;
- валютний паритет і режим курсу національної валюти;
- склад, режим формування та використання золотовалютних резервів;
- форми та організація міжнародних розрахунків;
- статус національних установ, що регулюють валютні відносини, режим внутрішнього валютного ринку і ринку золота.

Питання для самоконтролю

1. Сформулюйте суть валютної системи.
2. У чому полягає основне завдання валютної системи?
3. Які види валютних систем виділяють?
4. Охарактеризуйте національну валютну систему.
5. Дайте порівняльну характеристику міжнародної та світової валютної системи.
6. етапи становлення та розвитку Європейської валютної системи.

Теми рефератів

1. Тенденції розвитку валютного ринку України.
2. Еволюція становлення валютної системи України.
3. Оцінювання ефективності політики валютного регулювання України.
4. Платіжний баланс України: стан та динаміка змін.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 3. РЕГУЛЮВАННЯ ВАЛЮТНИХ ВІДНОСИН.

Валютна система – це державно-правова форма організації міжнародних грошових відносин між державами у межах певного економічного простору, вона є механізмом, який єднає окремі національні економічні системи в єдине світове господарство.

Виникнення й еволюція сучасної валютної системи відображає об'єктивний розвиток процесів інтернаціоналізації капіталу, що вимагає адекватних умов у міжнародній грошовій сфері.

Послідовно існували та змінювалися **три валютні системи.**

Перша валютна система. У XIX ст. у світовій валютній системі

встановився золотий монометалізм, який проіснував до початку Другої світової війни. Кожна національна валюта мала чітко визначений золотий вміст і обмінювалася за курсами, які базувалися на відношеннях кількості золотого вмісту у кожній валюті. Офіційне визнання ця грошова система здобула на Паризькій конференції 1867 р., де золотомонетний стандарт був визнаний єдиною формою світових грошей (Паризька валютна система).

У 1922 р. на Генуезькій міжнародній економічній конференції країни домовились про створення нової валютної системи. За своїми ознаками вона стала грошовою системою золотозливкового та золотодевізного стандартів.

При золотозливковому стандарті золото здебільшого застосовувалося в міжнародних розрахунках. При золотодевізному стандарті для міжнародних розрахунків поряд із золотом використовують національні валюти - девізи, суми яких в ідеалі мали дорівнювати золотим запасам країни, що їх емітувала.

Генуезька система залишалася стабільною до 1929 р., до початку світової економічної кризи. В ході кризи довіра до девіз була підірвана і Генуезька валютна система перестала існувати.

На її базі склалися три валютні зони: *стерлінгова, доларова, зона франка.*

Валютна зона - це угруповання країн, економічно, валютно і фінансовозалежних від держави, яка очолює валютну зону (держава-лідер).

Метою створення валютної зони є підсилення конкурентних позицій країни-лідера на міжнародній арені. Для валютної зони характерні такі особливості:

- *курс валют прив'язаний до валюти держави;*
- *міжнародні розрахунки країн учасниць валютної зони здійснюються у валюті держави-лідера;*
- *валютні резерви країн-учасниць зберігаються в авуарах держави-лідера;*
- *забезпеченням залежних валют є казначейські векселі та облігації державних позик країни-лідера.*

Стерлінгова валютна зона, що очолювалася Великою Британією, була утворена в 1931 р.

До її складу входили країни Британської співдружності (крім Канади, Ньюфаундленда), Гонконг, Єгипет, Ірак і Португалія. Згодом до неї приєдналися Данія, Норвегія, Швеція, Фінляндія. Японія, Греція та Іран.

Доларова валютна зона, що очолювалася США, була утворена в 1933 р. До її складу входили Канада і країни Центральної та Південної Америки.

Валютна зона франка, що очолювалася Францією, була утворена в 1933 р.

До її складу увійшли Бельгія, Нідерланди і Швейцарія. Згодом приєдналися Італія, Чехословаччина та Польща. Під час Другої світової війни всі валютні зони перестали існувати.

Воєнна ситуація привела до розпаду першої валютної системи і зумовила перехід до другої валютної системи.

Друга валютна система. Офіційно була оформлена на Міжнародній фінансово-валютній конференції ООН, що проходила в 1944 р. у Бреттон-Вудсі (США) і дістала назву «Бреттон-Вудська валютна система».

У результаті переговорів були визначені такі принципи функціонування валютної системи:

- *встановлення твердих обмінних курсів валют країн-учасниць до курсу*

резервної валюти - долар США;

- фіксація в зоні курсу резервної валюти;

- підтримка центральними емісійними банками країн стабільних курсів своїх валют стосовно резервної валюти за допомогою валютних інтервенцій;

- здійснення змін валютних курсів через девальвації та ревальвації;

- створення організаційних ланок валютної системи. Такими ланками стають Міжнародний валютний фонд (МВФ) та Міжнародний банк реконструкції та розвитку (МБРР), які мають розвивати валютне співробітництво країн і сприяти зниженню дефіциту платіжного балансу.

При збереженні в цілому золотодевізного стандарту та кінцевих розрахунків золотом долар США був визначений світовою резервною валютою і міг обмінюватися на золото центральними банками інших країн за фіксованим курсом. Установлювалися офіційні паритети валют, що виражалися в золоті та доларах. Ринкові курси валют країн-учасниць не повинні були відхилятися від фіксованих курсів більш ніж на 1 % у той чи інший бік. Поступово долар витіснив золото з обігу і Бреттон-Вудська валютна системи швидко стала доларовою.

Друга валютна система ефективно функціонувала доти, доки золоті запаси США забезпечували обмін доларів на золото. Посилення світової конкуренції в 60-х рр. призвело до кризи Бреттон-Вудської валютної системи, яка тривала майже 10 років.

Третя валютна система Враховуючи зміни світової економічної ситуації, в 1976 р. провідні країни на Ямайській нараді Міжнародного валютного фонду заклали основи чинного валютного механізму, який

характеризується такими ознаками:

- золото є звичайним товаром, хоч його висока ліквідність все ще змушує більшість держав відводити йому значну роль при формуванні своїх золотовалютних резервів;

- країни мають право вибору режиму валютного курсу;

- запроваджується стандарт спеціальних прав запозичення (СПЗ).

Метою запровадження СПЗ було створення універсальної світової валюти, яка замінила б золото і долари США в Міжнародних розрахунках та державних резервах. Однак ці плани не були реалізовані, що пояснюється тим, що МВФ та інші міжнародні організації не змогли набути достатнього впливу для ефективного регулювання світової валютної та фінансової системи. Водночас правом вибору режиму валютного курсу країни скористалися повністю провідних держав, включаючи США, Канаду, Велику Британію та Японію.

Країни прийняли співвідношення валют, що залежить від попиту і пропозиції на ринку.

У 1991 р. був підписаний Маастрихтський договір, який передбачав триетапну процедуру створення єдиного європейського економічного та валютного простору на базі євро.

Перший етап (1990-1993 рр.). Упродовж цього етапу було знято обмеження на вільний рух капіталів у Європейському Союзі та реалізовано національні програми наближення грошових і бюджетних політик.

Другий етап (1994-1998 рр.). Проведена підготовка до запровадження єдиної валюти - євро, засновано Європейський валютний інститут, сформовано входження в європейський валютний союз.

Третій етап (1999-2002 рр.) Упродовж третього етапу відбувся безпосередній перехід до єдиної європейської валюти, розпочато діяльність європейської системи центральних банків, проведено заміну національних валют та купюр на євро, конвертовано банківські рахунки на єдину європейську валюту.

Питання для самоконтролю

1. Еволюція сучасної валютної системи.
2. Сформулюйте суть валютної системи.
3. У чому полягає основне завдання валютної системи?
4. Які види валютних систем виділяють?
5. Охарактеризуйте національну валютну систему.
6. Дайте порівняльну характеристику міжнародної та світової валютної системи.

Теми рефератів

1. Етапи створення Європейського валютного союзу.

2. Місце міжнародних валютно-кредитних і фінансових організацій у системі міжнародних організацій.
3. Міжнародний валютний фонд.
4. Європейський банк реконструкції та розвитку.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 4. КРЕДИТНА СИСТЕМА

Кредитна система – це сукупність кредитних відносин та інститутів, які реалізують ці відносини.

Кредитну систему формують :

- банки (емісійні, інвестиційні, іпотечні, ощадні та ін.);
- небанківські кредитно – фінансові установи (інвестиційні, лізингові, факторингові, фінансові, страхові компанії, пенсійні фонди, кредитні спілки).

Основною ланкою кредитної системи є банки, яким належить ключова роль у кредитно-фінансовому обслуговуванні економіки.

Банк – це особлива установа, що акумулює тимчасово вільні грошові кошти, надає їх у кредит, здійснює розрахунки та інші фінансові операції. Сукупність різних банків, що функціонують у країні, утворює банківську систему, яка є складовою частиною кредитної системи.

Особливості розвитку кредитної системи в цілому, і банківської системи зокрема, довели необхідність регульованого підходу до організації кредитних відносин, що зумовило в кінцевому підсумку поділ усіх банківських установ залежно від ролі і функцій на два рівні:

Перший рівень – це центральний банк, що реалізує грошово-кредитну й валютну політику уряду, здійснює емісію, управляє офіційними валютними резервами, є банком держави та всіх інших кредитних інститутів. Сучасні центральні банки розвинутих країн є акціонерними. На основі того, кому належать акції, вони можуть бути поділені на наступні групи:

- банки, пакет акцій яких повністю знаходиться у власності держави (Банк Англії, Банк Франції);
- банки, пакет акцій яких поділений між державою і приватними установами (Банк Японії, Банк Італії, Банк Австрії);
- банки, пакет акцій яких знаходиться у власності установ, що входять у систему центрального банку (державних, як у Німеччині, чи приватних, як у США).

У більшості економічно розвинутих країнах центральний банк функціонує незалежно від уряду. Незалежність центрального банку означає, що банк може вільно переслідувати свої цілі і його рішення не

може переглядатись будь-якими структурними підрозділами уряду. Найбільш незалежними центральними банками є центральний банк Німеччини, США, Японії, а найбільш залежними – центральний банк Франції, Італії, Великобританії.

Центральні банки виконують такі основні функції:

- емісія грошей та організація їх обігу;
- розробка та реалізація грошово-кредитної політики;
- розрахунково-касове та кредитне обслуговування банків

2-го рівня;

- розрахунково-касове та кредитне обслуговування держави;
- контроль та нагляд за діяльністю комерційних банків;
- зберігання золотовалютних резервів країни.

Другий рівень банківської системи утворюють комерційні банки, що безпосередньо забезпечують процес кредитно-розрахункового і фінансового обслуговування економіки.

Основні функції комерційних банків:

- мобілізація вільних грошових коштів;
- кредитування;
- розрахунково-касове обслуговування економіки.

Принцип спеціалізації банків домінує у Великобританії, Франції, США, Італії; принцип універсалізації – у Швейцарії, ФРН, Австрії.

Спеціалізовані кредитно-фінансові інститути функціонують у порівняно вузьких сферах ринку позичкового капіталу і мають досить специфічну клієнтуру. Такі установи не мають статусу банку, і їхня діяльність не змінює маси грошей в обігу.

Інвестиційні компанії – вид небанківського кредитно-фінансового інституту, який акумулює грошові кошти інвесторів шляхом емісії власних цінних паперів і вкладає їх у цінні папери інших підприємств та нерухомість.

Страхові компанії – це фінансові посередники, що спеціалізуються на наданні страхових послуг. Специфіка їхньої діяльності полягає у формуванні на підставі договорів з юридичними і фізичними особами спеціальних грошових фондів, з яких здійснюються виплати страхувальникам грошових коштів в обумовлених розмірах у разі настання страхових випадків.

Пенсійні фонди – вид небанківського кредитно-фінансового інституту, що створюється приватними та/або державними установами, підприємствами для виплати пенсій особам, які вносять пенсійні внески.

Ломбарди – фінансові посередники, що спеціалізуються на видачі позичок фізичним особам під заставу коштовних речей.

Фінансові компанії - фінансові посередники, що надають позики споживачам шляхом купівлі у торговельних фірм боргових зобов'язань покупців, а також здійснюють кредитування торговельних фірм під заставу боргових зобов'язань покупців.

Кредитні спілки – це посередники, що працюють на кооперативних засадах і спеціалізуються на задоволенні потреб у кредиті своїх членів, переважно фізичних осіб.

Лізингові компанії – вид спеціалізованого кредитно-фінансового інституту, який спеціалізується на купівлі основних засобів виробництва і наданні їх у тимчасове користування орендарю, котрий поступово сплачує лізинговій компанії вартість узятого в оренду майна.

Факторингові компанії – фірми, що спеціалізуються на купівлі у фірм права на вимогу боргу.

Питання для самоконтролю

1. Кредитна система та її основні елементи.
2. Навіть основні етапи у розвитку грошової системи.
3. В чому полягає суть грошової системи?
4. Навіть основні елементи грошової системи та дайте їм характеристику.

Теми рефератів

1. Моделі взаємозв'язку банків із промисловістю.
2. Банківська криза.
3. Інтеграція у грошово-кредитній сфері.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 5. ГРОШОВО-КРЕДИТНА ПОЛІТИКА.

Грошово-кредитна політика - комплекс заходів у сфері грошового обігу та кредитних відносин, що їх здійснює держава з метою регулювання економічного зростання, стримування інфляції, забезпечення зайнятості, врівноваження платіжного балансу. *Об'єктами грошово-кредитної* політики, виступають сукупна грошова маса та рівень процентних ставок.

Суб'єктами грошово-кредитної політики виступають центральний (емісійний) банк країни, комерційні банки, інституції зі страхування депозитів тощо.

Інструменти грошово-кредитної політики - операції на відкритому ринку, управління обов'язковими резервами, облікова політика. Операції на відкритому ринку - купівля та продаж уповноваженими установами держави її цінних паперів. Купівля

державних цінних паперів спричиняє додаткову грошову емісію. Продаж державних Цінних паперів знижує обсяги грошової маси, що перебуває в обігу.

Управління обов'язковими резервами - зміна норми обов'язкового резервування банківських депозитів. Зменшення норми обов'язкового резервування призводить до збільшення ліквідності банківських активів. Збільшення норми обов'язкового резервування призводить до зменшення можливостей комерційних банків до кредитування.

Облікова політика - зміна норми відсотка при наданні позик центральним банком комерційним банкам. Такий кредит надається комерційним банкам під заставу державних цінних паперів. Через зміну облікової ставки на грошовому ринку збільшується або зменшується пропозиція кредитних ресурсів.

Питання для самоконтролю

1. Назвіть основні етапи у розвитку грошової системи.
2. В чому полягає суть грошової системи?
3. Назвіть основні елементи грошової системи та дайте їм характеристику.
4. Які типи грошових систем виділяють у відповідності до форм функціонування грошей?

Теми рефератів

1. Які типи грошових систем виділяють у відповідності до форм функціонування грошей?

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 6. ОСНОВНІ ЕТАПИ ЕВОЛЮЦІЇ ГРОШОВО-КРЕДИТНОЇ СИСТЕМИ США.

Важливу роль в еволюції та формуванні сучасної грошово-кредитної системи США відіграли два компоненти: металевий обіг на основі благородних металів: золотомонетний обіг як основа грошової системи проіснував у США майже півтора століття.

Це менше, ніж у європейських країнах, оскільки власна грошова система в американській державі почала формуватися тільки наприкінці XVIII ст.; кредитний обіг на базі банкнот федеральних резервних банків (діє досі).

Роком народження американської національної валюти вважається 1785-й, коли рішенням Конгресу США національною грошовою одиницею було визначено долар США. А фактично національна система грошового

обігу стала формуватися з 1792 р., після прийняття закону про карбування монет (згідно з яким у країні офіційно було введено біметалеву грошову систему валюти). Період біметалізму фактично закінчився у 1873 р. (згідно з рішенням Сполучених Штатів про закінчення вільного карбування срібла).

Поява банкнот у складі грошової системи США припадає на кінець XVIII ст. (період громадянської війни 1861-1865 рр.). В 1863 р. було прийнято федеральний закон про створення національної системи (Федеральної резервної системи). Згідно з цим законом виключне право емісії банкнот надавалося федеральним резервним банкам.

Важливим кроком для зміцнення грошової системи США й упорядкування емісії грошей стало законодавче затвердження в 1900 р. золотого стандарту, який проіснував до 1934 р.

Економіка Сполучених Штатів не зазнала руйнівного впливу Першої світової війни, тому державі вдалося зберегти золотий обіг довше за європейські країни. США були змушені відмовитися від золотого стандарту через економічну кризу 1929-1933 рр., і це призвело до радикальних змін в економіці та устрої грошово-кредитної системи країни.

На початку 1934 р. проведено девальвацію долара США. І хоча офіційний золотий вміст було відновлено, обмін доларів на золото у внутрішньому обігу припинився і діяв тільки у сфері валютних розрахунків до 1971 р.

Золотомонетний грошовий обіг став базою для сучасної грошово-кредитної системи.

Створення системи сучасного державного регулювання грошово-кредитних відносин США започаткував закон про утворення Федеральної резервної системи (ФРС), прийнятий Конгресом США в 1913 р. Відтоді ФРС стала головним органом держави з проведення грошово-кредитної політики.

До складу Федеральної резервної системи входять: Рада керуючих, федеральні резервні банки, Федеральний комітет відкритого ринку і Федеральна консультативна рада.

Головними функціями Федеральної резервної системи є: здійснення впливу на пропозицію грошей і кредиту; регулювання і нагляд за діяльністю фінансових інституцій; здійснення функцій банківського та фінансового представника держави.

До важелів впливу на грошово-кредитну політику ФРС належать: регулювання облікової ставки - ставки відсотків, що їх сплачують комерційні банки за позичені у федеральних резервних банків гроші;

встановлення норми обов'язкового резервування - відсоток депозитів, встановлений ФРС, які комерційні банки зобов'язані тримати

готівкою у сховищах або на депозитних рахунках у федеральних резервних банках; операції на відкритому ринку (купівля-продаж державних цінних паперів).

Питання для самоконтролю

1. Які важливі компоненти відіграли роль в еволюції і формуванні грошової системи США?
2. Дайте характеристику грошової системи США до Першої світової війни.
3. Що було головним недоліком грошової емісії США наприкінці 19
4. початку 20 століття.
5. Чим були обумовлені незначні наслідки Першої світової війни на грошову систему США?
6. Назвіть основні заходи щодо реформування грошової системи країни в період світової економічної кризи 1929-1933рр.

Теми рефератів

1. Роль долара у світовій валютній системі.
2. Особливості функціонування сучасної грошової системи США.
3. Федеральна Резервна Система та основні інструменти її грошово-кредитної політики.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 7. СТРУКТУРА ГРОШОВО-КРЕДИТНОЇ СИСТЕМИ США.

Оснoву грошово-кредитної системи США становить Федеральна резервна система (ФРС), створена 1913 р. законом про Федеральну резервну систему.

Федеральна резервна система - відповідає за здійснення монетарної політики, підтримання рівня ліквідності, надійності та стабільності банківської системи, підтримання й регулювання платіжної системи країни.

На першому рівні грошово-кредитної системи США знаходиться Федеральна резервна система.

На другому рівні - комерційні банки та небанківські кредитно-фінансові установи.

Комерційні банки відіграють особливу роль у грошово-кредитній системі США і поділяються на універсальні комерційні банки та спеціалізовані комерційні банки.

Універсальні банки - тип комерційних банків, які здійснюють усі види банківських операцій, включаючи кредитування приватних компаній, фізичних осіб, фермерів та держави, розмішують депозити, здійснюють

розрахунково-касове обслуговування, міжнародні валютно-розрахункові операції, управління активами та інші послуги.

У структурі активів універсальних комерційних банків близько 20 % припадає на долю дрібних і середніх комерційних банків регіонального і місцевого типів.

Спеціалізовані банки - тип комерційних банків, які спеціалізуються на проведенні певних банківських операцій.

Серед спеціалізованих комерційних банків Сполучених Штатів виділяються інвестиційні банки, котрі виникли в період громадянської війни (1861-1865 рр.) для розміщення облігацій федерального уряду, та експортно-імпортний банк США.

Інвестиційні банки - спеціалізовані комерційні банки, які здійснюють фінансування інвестицій приватних підприємств та держави. Окрім надання кредитів інвестиційні банки здійснюють купівлю-продаж цінних паперів, організують злиття компаній.

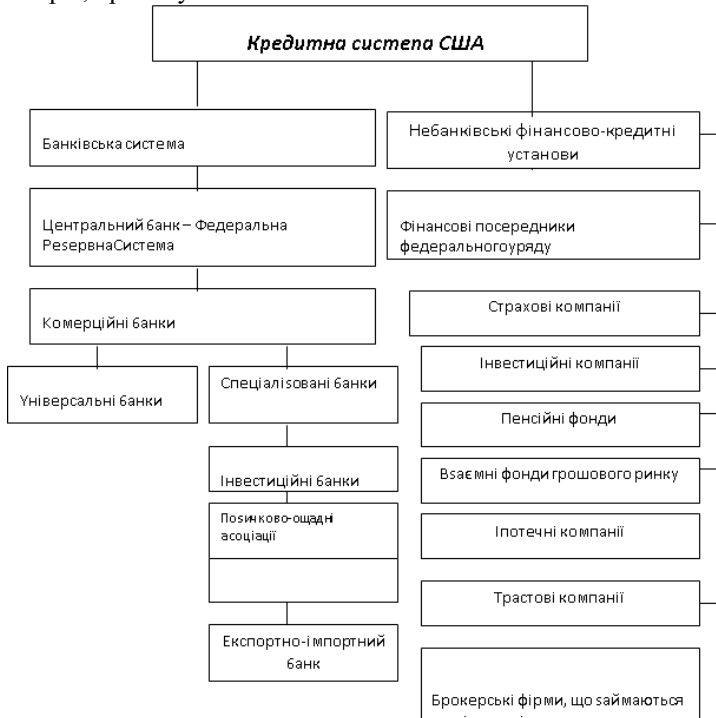

Рис.1.2. Загальна структура грошово-кредитної системи США

Питання для самоконтролю

1. Охарактеризуйте грошову систему США до та після Другої світової війни.
2. Охарактеризуйте інституційну структуру кредитної системи США.
3. Визначте основні передумови створення Федеральної резервної системи та її функції.
4. Охарактеризуйте організаційну структуру ФРС.
5. Дайте характеристику комерційним банкам США.

Теми рефератів

1. Комерційні банки та їх місце на світовому ринку.
2. Проблеми розвитку інвестиційних банків США.
3. Кредитні спілки США, їх роль та особливості діяльності.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 8. ОСНОВНІ ЕТАПИ ЕВОЛЮЦІЇ ГРОШОВО-КРЕДИТНОЇ СИСТЕМИ ІТАЛІЇ.

Грошова система Італії за своє багатовікове існування зазнала немало змін. Для неї були характерні періоди монOMETALІЗМУ і період біметалізму, який вона спільно з Францією, Бельгією і Швейцарією намагалася зберегти за допомогою міжнародної угоди - так званого Латинського монетного союзу в 1865 р.

Відповідно до цієї угоди була передбачена вільна чеканка монет з обох металів зі встановленням законного ціннісного співвідношення між золотом і сріблом 1:15,5. Проте біметалізм вже не відповідав вимогам грошового обігу і був замінений з 1895 р. на золотомонетний стандарт. У обіг були введені монети гідністю 10,20, 50, 100 лір, золотий паритет встановлений в 0,290323 г золота за одну ліру.

У роки Першої світової війни і в період аж до 1923 р. Італія відмовилася від вільного розміну банкнот на золото. Золотий стандарт був відновлений у вигляді золотозливкового стандарту лише в 1928 р.

У 1933 р. Італія приєдналася до золотого блоку - групи європейських країн (Франції, Голландії, Бельгії, Швейцарії) по підтримці діючого золотого стандарту при незмінних паритетах іноземних валют.

Грошовою одиницею Італії була ліра, яка ділилась на 100 центезимо. Реально ж через високе знецінення ліри такого розміну не відбувалось. Уже після Другої світової війни було вирішено випускати банкноти мінімальною вартістю 1000 лір.

Емісійним центром виступає Банк Італії, якому було надане таке право тільки в 1926р. До цього існувало 5 емісійних інститутів. З 1893 р. їх

стало 3 - банк; Італії в Римі, банк Неаполя, Банк Сицилії.

Емісія грошей здійснюється відповідно до норм, встановлених законом під наглядом казначейства.

Італія завжди була активним учасником світового валютного ринку. Вже в 1865 р. вона разом з Францією, Бельгією, Швейцарією заснувала Латинський монетний союз, основною вимогою якого було вільне ходіння в цих країнах будь-яких грошових знаків країн-учасниць. Згодом Італія стає членом МВФ.

Початок 90-х рр. для Італії став важким випробуванням. Період 1992- 1993 рр. характеризувався декількома девальваціями ліри.

У Італії перехід до «євро» розглядався як своєрідний національний надпартійний імператив. За це виступила лівоцентристська коаліція.

Проте Італія цілеспрямовано готувала себе до введення в 1999 р. «євро». На 1997 р. був сформований надзвичайний бюджет, орієнтований на критерії приєднання до «євро».

В цілому, не дивлячись ні на колосальні витрати, пов'язані з впровадженням нової грошової одиниці, ні на відхилення від необхідних критеріїв, Італія ввела «євро» з 1 січня 1999 р. в числі перших 15 країн.

Питання для самоконтролю

1. Становлення і розвиток грошової системи Італії.
2. Визначте особливості організації та функціонування центрального банку Італії.
3. Особливості кредитної системи Італії.

Теми рефератів

1. Італійські банки та їх місце на світовому ринку.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 9. СТРУКТУРА ГРОШОВО-КРЕДИТНОЇ СИСТЕМИ ІТАЛІЇ.

Італійська банківська справа є однією з найстаріших у світі. Вона зародилась в Стародавньому Римі за спраском грецької моделі. Вже у III ст. До нашої ери на території сучасної Італії аргентарії чи менсарі здійснювали банківські операції із прийому грошових внесків, переказу грошових коштів, видачі простих і іпотечних позик, організації і проведенні аукціонів. Широкого розвитку банківська діяльність на території Італії набула в XII–XIII ст. До середини XIII ст. в кожному великому італійському місті було не менше десяти порівняно великих торговельних і банківських фірм.

Вважається, що перші банки у сучасному розумінні цього терміну з'явилися саме в Італії у XII–XV століттях (наприклад, Банк Медичі у

Флоренції був заснований у 1397 р., Банк Генуї – у 1407 р.). В цей період закладалися основи організації банківської справи.

У Середньовіччі і в період Відродження у Венеції і Флоренції, крім комерційних банків, здійснювали свою діяльність жиробанки (1156–1171), що займалися переказом коштів з рахунків. Перші кредитні установи, сокрема, ломбарди, з'явилися в 1473 р.

В XVI ст. розвиток банківської системи відбувався за рахунок появи нових жиробанків і депозитних комерційних банків, виникнення ощадних кас, іпотечних і ділових банків, створення мережі кредитно-фінансових установ. Однак з середини XVI ст. центр економічного життя почав переміщатися на північ Європи, і банківська справа в Італії стала занепадати. Відродження банків почалося у другій половині XIX ст. після політичного об'єднання країни.

У 1893 р. з'являється Італійський національний банк, який згодом отримує право монопольної емісії банкнот (з 1926 р.) і починає виконувати функції центрального банку країни.

Основні риси сучасної банківської системи Італії сформувалися в 20-30 рр. XIX ст. Після кризи 30-х рр. держава здійснила націоналізацію значної частини банків і сформувала найвищі органи кредитної системи – Міжміністерський комітет з кредитів і заощаджень і Центральний емісійний банк – Банк Італії. Другий рівень кредитної системи представлений комерційними банками і спеціалізованими кредитовими установами (рис. 7.1.).

Сучасній банківській системі Італії властиві певні особливості. По-перше, значна частка участі державного сектора у банківській сфері.

По-друге, банки і кредитні установи діляться на інститути короткострокового, середньострокового і довгострокового кредитування. Інститути короткострокового кредитування включають шість основних груп: державні кредитні установи, переважно комерційні банки, що кредитують великі фірми; банки національних інтересів, що здійснюють широкий круг банківських операцій; недержавні комерційні банки, що мають велику кількість відділень і обслуговують середніх і дрібних підприємців і приватних клієнтів; ощадні каси, діяльність яких пов'язана з приватною клієнтурою і обмежена рамками певної території; ремісничі і сільськогосподарські інститути, народні або кооперативні банки, призначені для фінансування дрібних і середніх підприємств промислового і сільськогосподарського виробництва; спеціалізовані кредитні інститути, що надають інвестиційні позики підприємствам.

Для інститутів середньо- і довгострокового кредитування характерна вузька спеціалізація (обслуговування промисловості, сільського господарства, іпотечне кредитування, кредитування середніх і

дрібних підприємств). Характер спеціалізації визначає термін кредиту. Більшість цих інститутів державні і напівдержавні. Найбільш поширені установи короткострокового кредиту.

Питання для самоконтролю

Становлення і розвиток грошової системи Італії.

2. Визначте особливості організації та функціонування центрального банку Італії.
3. Особливості кредитної системи Італії.

Теми рефератів

1. Італійські банки та їх місце на світовому ринку.
2. Невирішені проблеми італійського банківського бізнесу.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 10. ОСНОВНІ ЕТАПИ ЕВОЛЮЦІЇ ГРОШОВО-КРЕДИТНОЇ СИСТЕМИ ЯПОНІЇ.

Національна грошова одиниця Японії - ієна була введена в обіг 1870 р. Перехід до золотого стандарту відбувся в 1897 р. і проіснував до Першої світової війни у формі золотомонетного стандарту.

За роки війни (1914- 1920 рр.) грошова маса обігу збільшилася втричі, що призвело до знецінення ієни на 64 %.

Після короткого періоду тимчасової стабілізації у грошовій сфері, інфляція в країні поновилася у зв'язку зі світовою економічною кризою 1929— 1933 рр.

З 1932 р. у Японії запроваджується валютний контроль, а в 1933— 1939 рр. країна стає учасницею стерлінгової валютної зони й офіційно відмовляється від системи золотого стандарту.

З початком японської агресії в Китаї (1937 р.) і до кінця Другої світової війни (1945 р.) інфляція в Японії посилюється.

У 1946 р. в Японії проводилася грошова реформа, за якої обмін грошей здійснювався в пропорції 1:1. Суми на рахунках понад 100 ієн було заблоковано, кількість грошей в обігу різко зменшилася. Проте ця реформа не мала відповідної економічної бази і грошова маса до кінця 1946 р. виросла в шість разів.

Валютне становище Японії в 50-х і першій половині 60-х рр. було не стабільне, незважаючи на зростання товарного експорту і залучення іноземного капіталу.

Починаючи з другої половини 60-х, внаслідок модернізації виробництва й підвищення конкурентоспроможності товарів, різко збільшується експорт, а також зростає залучення іноземного капіталу.

Динаміка валютного курсу свідчить, що, починаючи з 70-х рр.,

курс ієни безупинно підвищувався.

Фінансово-валютна й біржова криза, яка охопила багато країн Південно-східної Азії та Японію (1997 р.), призвела до відпливу капіталів за кордон, знецінення національних валют, падіння курсу корпоративних і державних цінних паперів.

В 1998-1999 рр. японський ринок зазнає спаду. Лібералізація фінансових ринків сприяла підвищенню мобільності японського капіталу.

Значного розвитку банківське законодавство Японії набуло тільки після Другої світової війни. Банківська система, зокрема комерційні банки, створювалися на підставі законів про національні банки.

В 1951 р. засновано Японський банк розвитку, капітал якого повністю належить державі. Діяльність банку зосереджена на пільговому кредитуванні тих галузей економіки, у фінансуванні яких не зацікавлені приватні банки.

Банківська реформа 1998 р. передбачала певну лібералізацію банківської діяльності. Міські банки дістали право відкривати спеціальні трастові та інвестиційні філії, банки довгострокового 155 кредиту перетворюються на комерційні банки або зливаються з ними, траст банки дістали право відкривати філії для проведення операцій із цінними паперами, брокерсько-дилерські фірми з операцій із цінними паперами перетворюються на філії комерційних банків.

Питання для самоконтролю

1. Які особливості становлення і розвитку грошової системи Японії?
2. Банківська криза в Японії, її причини, наслідки та шляхи подолання.
3. Банки другого рівня Японії та особливості їх функціонування.

Теми рефератів

1. Японська єна та її роль у світовій валютній системі.
2. Банк Японії та його грошово-кредитна політика.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 11. СТРУКТУРА ГРОШОВО-КРЕДИТНОЇ СИСТЕМИ ЯПОНІЇ.

Грошово-кредитна система Японії дворівнева і складається з Центрального банку, комерційних банків та небанківських кредитно-фінансових інститутів.

На першому рівні грошово-кредитної системи знаходиться

Центральний банк Японії. Йому належить виключне право емісії банкнот, він здійснює грошово-кредитну політику, регулювання економіки та касове обслуговування державної казни.

На другому рівні грошово-кредитної системи знаходяться банківські й небанківські кредитно-фінансові інститути. Загальна структура грошово-кредитної системи Японії представлена на рисунку.

Комерційні банки Японії поділяються на універсальні та спеціалізовані. Операції комерційних банків законодавчо регламентовані. Комерційний банк має бути організований у формі акціонерного товариства і мати статутний капітал не менше ніж 1 млрд. ієн.

До універсальних комерційних банків Японії належать міські й місцеві (регіональні) банки. Міські байки - це десять із: числа найбільших банків Японії, які входять до групи найпотужніших банків світу.

До найбільших міських японських банків належать: «Банк оф Токіо Мітсубіши» (капітал - лизько 19 млрд. доларів США). «Суміото Бенк» (14,7 млрд. доларів США), «Дай-Ілчі Кахгуо» (капітал - 14,7 млрд. доларів США).

Місцеві (регіональні) банки - це переважно дрібні й середні за масштабами операцій банки, які можуть відкривати філії тільки в тій префектурі Японії, де розташована їхня головна контора.

До спеціалізованих комерційних банків країни належать Експортно-імпортний банк Японії та Японський банк розвитку.

Експортно-імпортний банк Японії. Заснований у 1950 р. Статутний капітал повністю належить державі.

Рис. Загальна структура грошово-кредитної системи Японії.

Питання для самоконтролю

1. Опишіть структуру кредитної системи Японії.
2. Організаційна структура та функції Банку Японії.
3. Особливості грошово-кредитного регулювання в Японії.
4. Спеціалізовані кредитно-фінансові інститути Японії, їх види та особливості діяльності.

Теми рефератів

3. Японська ена та її роль у світовій валютній системі.
4. Банк Японії та його грошово-кредитна політика.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 12. ОСНОВНІ ЕТАПИ ЕВОЛЮЦІЇ ГРОШОВО-КРЕДИТНОЇ СИСТЕМИ ФРАНЦІЇ.

Із 1803 р. Франція переходить до системи біметалізму й офіційною грошовою одиницею стає франк . За законом 1803 р. золото і срібло підлягали вільному карбуванню, а монети з обох металів мали необмежену силу законного платіжного засобу.

У 1873 р. Франція скасовує вільне карбування срібла й офіційно переходить до золотомонетного стандарту, який проіснував до Першої світової війни. У 1914 р. відповідно до прийнятого закону, обмін банкнотів Банку Франції на золото було скасовано.

Процес стабілізації франка почався тільки з 1926 р. Унаслідок проведення дефляційної політики грошова маса в обігу впродовж 1926-1927 рр. скоротилася, а в 1928 р. була проведена грошова реформа. У результаті девальвації золотий вміст франка був зменшений майже в п'ять разів. Девальвація франка узаконила конфіскацію практично всіх грошових заощаджень.

Підсумком грошової реформи 1928 р. у Франції стало введення золото зливкового стандарту, який проіснував до 1936 р.

Золотий запас Банку Франції в період 1928-1932 рр. збільшився майже втричі. Це дало змогу Франції в період 1933 р. очолити валютну зону франка, до якої увійшов ряд західноєвропейських країн. У 1936 р. припиняється обмін франків на золото і відбувається девальвація франка на 25 %.

З 1939 р. банкнотний обіг постійно збільшується. У період Другої світової війни інфляція у Франції посилилася через спад виробництва, товарообігу та окупацію. Упродовж 1945-1958 рр. Франція проводить вісім прихованих девальвацій. Одна з них - 1958 р. - відіграла визначальну роль у посиленні експорту французьких товарів на світовий ринок.

У 1971-1974 рр. створено подвійний валютний ринок (тобто Франція проводить політику подвійного курсу - занижений і ринковий).

У 1973-1983 рр. країна переходить до вільного режиму курсу валют. Із 1983 р. вводяться валютні обмеження, які скасовуються 1992 р. при вступі до Європейського Союзу.

Питання для самоконтролю

1. Опишіть особливості організації грошового обігу у Франції до Першої світової війни.
2. Навіть основні причини інфляції у період і після Першої світової війни. Якими були наслідки інфляційних процесів? Які антиінфляційні заходи були застосовані для їх подолання?

3. Дайте характеристику грошової реформи 1928 р. та наведіть причини збереження Францією золотого стандарту у роки світової економічної кризи.
4. Особливості інфляції в роки Другої світової війни та в післявоєнний період.
5. Зона франка. Характеристика його валютного механізму.

Теми рефератів

1. Еволюція грошової одиниці Франції.
2. Банк Франції та особливості його функціонування.
3. Банківські групи Франції та їх місце на світовому ринку.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 13. СТРУКТУРА ГРОШОВО-КРЕДИТНОЇ СИСТЕМИ ФРАНЦІЇ.

Сучасна грошово-кредитна система Франції характеризується наявністю жорсткої системи регулювання і нагляду за банківською діяльністю, високою часткою державних і напівдержавних кредитних установ, високим рівнем розвитку і концентрації банківської справи, різноманітністю форм організації кредитних інститутів і виконуваних ними функцій.

У Франції функціонує дворівнева грошово-кредитна система.

На першому рівні - знаходиться центральний емісійний банк - Банк Франції.

На другому рівні - комерційні банки і спеціалізовані кредитно-фінансові установи.

Особливістю організації французької грошово-кредитної системи є те, що у країні в законодавчому порядку відсутній розподіл кредитних інститутів на банківські і небанківські, проте законодавчо закріплена різниця між кредитними установами, які мають право приймати вклади до запитання і терміном до двох років і які такого права не мають.

До кредитних інститутів, котрі не мають права приймати вклади до запитання, належать установи споживчого кредиту, лізингові іпотечні компанії, установи житлового кредиту, факторингові компанії та ін. Загальна структура грошово-кредитної системи Франції представлена на рисунку.

Згідно із національним законодавством, під дію закону про банки (1984 р.) підпадають декілька категорій кредитних установ . Серед них універсальні банки, банки взаємного кредиту, ощадні й пенсійні каси, каси муніципального кредиту, фінансові компанії, спеціальні кредитні установи. До універсальних комерційних банків Франції належать

депозитні та ділові банки.

Рис. Загальна структура грошово-кредитної системи Франції.

Питання для самоконтролю

1. Дайте характеристику основних груп фінансових інститутів Франції. Що означає «примикання»?
2. Охарактеризуйте основні напрями діяльності найбільших французьких банків.
3. Діяльність спеціальних кредитних інститутів Франції.
4. Охарактеризуйте органи нагляду і регулювання банків і інвестиційних компаній у Франції.
5. В чому полягає роль держави у функціонуванні кредитної системи Франції. Як здійснюється страхування депозитів у Франції?
6. У чому відмінність системи страхування депозитів у Франції від США?

Теми рефератів

1. Роль держави у функціонуванні банківської системи Франції.
2. Спеціалізовані кредитні установи Франції.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 14. ОСНОВНІ ЕТАПИ ЕВОЛЮЦІЇ ГРОШОВО-КРЕДИТНОЇ СИСТЕМИ НІМЕЧЧИНИ.

До 70-х років XIX ст. Німеччина не мала єдиної грошової системи. Водночас на території, що належала Німеччині, знаходилася двадцять одна держава і використовувалося сім різних грошових систем, які за винятком бременської (золотий талер) ґрунтувалися на срібному монометалізмі. Поряд із монетами в обігу перебували паперові гроші країн, що входили до Німеччини й банкноти 33-х емісійних банків.

Після об'єднання Німеччини було введено єдину валюту - золоту марку - й випущено в обіг монети по 5,10 і 20 марок, що означало перехід до золотого монометалізму. Згідно із законом 1875 р. Пруський банк був перейменований у імператорський емісійний банк «Рейхсбанк». Для фінансування воєнних дій Німеччині були потрібні кошти. Золото поступово вилучається з обігу, а законом 1914 р. офіційно заборонено обмін банкнот на золото. Одночасно «Рейхсбанк» дістав право привіювати банкноти до золота.

Упродовж Першої світової війни і після неї активно використовувалася паперово-грошова емісія, що викликало небувалу гіперінфляцію в країні - восени 1923 р. обсяг паперових грошей в обігу досяг 496 квінтільйонів марок, а рейхсмарка знецінилася в 1,6 трлн. разів (порівняно з довоєнним рівнем). Не встигали друкувати і на старих грошах ставили червоні штемпеля, підвищуючи їх номінал.

Перша світова війна змінила позиції країн-кредиторів і країн-боржників на міжнародній фінансовій арені. Німеччина втратила 90 % своїх іноземних інвестицій. Наслідки війни призвели до нової форми міжнародної заборгованості - державних боргів, які виникли у переможеної країни.

В 1924 р. у Німеччині запроваджено золотодевізний стандарт, який протримався до 1931 р. Світова економічна криза 1929-1933 рр. викликала відплив іноземних капіталів із Німеччини та крах золотодевізного стандарту.

Поразка у Другій світовій війні завдала нищівного удару економіці країни. Після війни територію Німеччини, як і Берлін, було розділено на чотири окупаційні зони. В 1948 р. проведено сепаратну грошову реформу. В обіг випущені нові марки, що обмінювалися у співвідношенні 10:1.

У травні 1949 р., після прийняття Конституції, яка узаконила утворення ФРН, у країні, відповідно до вимог Бреттон-Вудської системи встановлено курс марки, зафіксований до долара США (3,33 марки за 1 долар США). У 1953 р. ФРН вступила в Міжнародний валютний фонд

(МВФ), де був зафіксований золотий вміст марки в 0,211588 г чистого золота. Однак золоте забезпечення та обмін банкнот на золото не передбачалися.

У 50-ті й першій половині 60-х рр. ХХ ст. марка ФРН була однією з найстабільніших валют світу, платіжний баланс зводився з активним сальдо, золотовалютні резерви значно збільшилися.

Після об'єднання двох німецьких держав у 1990 р. марки НДР були анульовані і в обігу залишилися марки ФРН. З 1 січня 1999 р. у межах Європейського Союзу створено економічний і валютний союз, запроваджена єдина валюта - євро. З 1 липня 2002 р. німецька марка остаточно припинила своє існування, поступившись євро.

Питання для самоконтролю

1. Охарактеризуйте передумови запровадження в обіг єдиної грошової одиниці Німеччини наприкінці 18 ст.
2. Як вплинула Перша світова війна на грошову систему Німеччини? Насвітть наслідки Другої світової війни для грошової системи країни та її
3. валютного становища.
4. Насвітть основні наслідки політичного об'єднання німецьких земель у
5. 1990 році для грошової сфери.
6. Історичні передумови утворення Німецького Федерального Банку.

Теми рефератів

1. Еволюція грошової одиниці Німеччини.
2. Німецький Федеральний банк та його грошово-кредитна політика.
3. Особливості взаємовідносин Німецького Федерального банку та Європейського центрального банку.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 15. СТРУКТУРА ГРОШОВО-КРЕДИТНОЇ СИСТЕМИ НІМЕЧЧИНИ.

До складу грошово-кредитної системи Німеччини входять усі кредитні установи, що підпадають під дію національного закону про кредитну справу. Головна особливість німецької грошово-кредитної системи полягає у високому ступені універсалізації діяльності.

Грошово-кредитна система Німеччини - одна з найрозвинутіших у Європі. Репутація Німеччини як провідного банківського центру світу

пов'язана з досконалістю національного законодавства. Законодавчі акти, які регулюють банківську діяльність, поділяються на дві групи: загальні, що обов'язкові для фінансово-кредитних установ на території всієї країни, та особливі - обов'язкові для фінансово-кредитних установ на території окремих федеральних земель.

Грошово-кредитна система Німеччини має дворівневу структуру, котра подана на рис.

На першому рівні грошово-кредитної системи знаходиться Німецький федеральний банк.

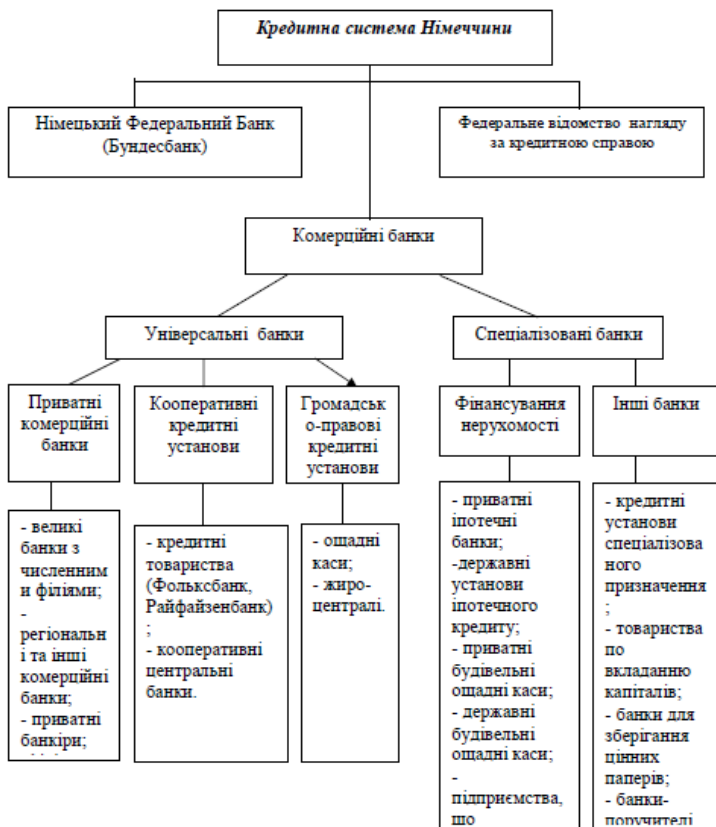
На другому рівні знаходяться комерційні банки та небанківські кредитно-фінансові установи. Контроль за їхньою діяльністю покладений на Федеральне управління контролю, яке підпорядковане Міністерству фінансів.

Комерційні банки, залежно від напрямків їхньої діяльності, поділяються на універсальні і спеціалізовані. До універсальних банків Німеччини належать *гросс-банки та регіональні банки*. **Гросс-банки** - комерційні банки, найбільші німецькі кредитні установи, створення яких почалося в XIX ст. Серед них виділяються три найбільші банки - «Дойчебанк», «Дрезднербанк» і «Коммерцбанк».

Регіональні банки - це приблизно 200 установ. їх робота здійснюється на підставі законодавства про діяльність акціонерних товариств, акціонерних командитних товариств із обмеженою відповідальністю

Спеціалізовані комерційні банки Німеччини представлені іпотечними банками, Поштовим банком і Кооперативним центральним банком.

До основних небанківських кредитно-фінансових установ Німеччини належать ощадні каси, жироцентралі, кредитні товариства, гарантійні кредитні об'єднання, ощадні будівельні каси.

Питання для самоконтролю

1. Охарактеризуйте організаційну структуру Німецького Федерального Банку.
2. Навіть основні функції центрального банку Німеччини.
3. Навіть виконавчий орган Бундесбанку.
4. Охарактеризуйте особливості діяльності універсальних банків в Німеччині.
5. Навіть спеціалізовані комерційні банки Німеччини в чому полягає особливість їх функціонування.

Теми рефератів

1. Гросбанки Німеччини та їх місце на світовому ринку.
2. Проблеми розвитку державних банків Німеччини.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 16. ОСНОВНІ ЕТАПИ ЕВОЛЮЦІЇ ГРОШОВО-КРЕДИТНОЇ СИСТЕМИ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ.

Грошово-кредитна система Великої Британії належить до числа найстаріших і найрозвинутіших систем у світі й має добре організовану інфраструктуру. Національною грошовою одиницею є фунт стерлінгів. Від біметалізму до монометалізму Велика Британія перейшла наприкінці XVIII ст. Золотий монометалізм у його класичній формі проіснував до початку Першої світової війни.

Емісія банкнот у цей період регулювалася національним законом, який вимагав стовідсоткового забезпечення їх золотом, за винятком 14 млн. фунтів стерлінгів фідучіарної емісії, яка забезпечувалася державними позиками. Після припинення обміну банкнот на золото в 1914 р. уряд став використовувати емісію казначейських білетів для покриття військових витрат.

Маса грошей в обігу 1913-1920 рр. зроста майже в шістнадцять разів. Із метою стабілізації фунта стерлінгів уряд з 1920 р. узяв курс на дефляцію. Тому після першої світової війни інфляція у Великій Британії тривала недовго - до 1920 р.

Уже в 1920-1921 рр. держава, збільшивши податки, отримала бездефіцитний державний бюджет. Частина знецінених фунтів стерлінгів було вилучено з обігу. Одночасно проводилася політика обмеження банківського кредиту.

Упродовж 1925-1928 рр. Велика Британія провела грошову реформу: відновлено обмін банкнот на золото за довоєнним паритетом, курс фунта стерлінгів підтримується з допомогою облікової ставки.

Світова економічна криза 1929-1933 рр. значно послабила позиції Великобританії на зовнішніх ринках і викликала масовий відплив капіталів із країни.

За роки Другої світової війни держава, для покриття своїх витрат, широко використовувала кредити Банку Англії та інших банків, що призвело до збільшення в обігу грошової маси.

З 1977 р. позиції фунта стерлінгів відносно зміцнилися у зв'язку з припливом капіталів у країну, обумовленого початком видобутку нафти в Північному морі. Завдяки цьому курс національної валюти зріс майже в 1,5 рази. В жовтні 1979 р. було скасовано всі валютні обмеження. Підвищення курсу фунта стерлінгів в останні роки стало однією з причин неприєднання Великобританії до країн, котрі з 1 січня 1999 р. запровадили в обіг євро.

Головним видом грошей у Великій Британії є депозитні. Готівкові гроші - банкноти та розмінна монета - становлять приблизно 32 % всієї

грошової маси в обігу. Окрім казначейства, яке випускає монети, емітентами грошей у державі є Банк Англії та комерційні банки. Банк Англії монополює випуск банкнот у сумі, що визначається казначейством та затверджується парламентом.

Питання для самоконтролю

1. Охарактеризуйте грошову систему Великобританії до Першої світової війни.
2. Які наслідки для грошової системи країни мала світова економічна криза 1929-1933 рр.?
3. Якими факторами зумовлювалися нижчі темпи інфляції у Великобританії під час Другої світової війни в порівнянні з іншими країнами?
4. Назвіть особливості розвитку грошової системи країни після Другої світової війни.
5. Визначте характерні риси банківського сектору Великобританії.

Теми рефератів

1. Великобританія та зона євро.
2. Банк Англії та особливості його грошово-кредитної політики.
3. Комерційні банки Великобританії та їх місце на світовому ринку.

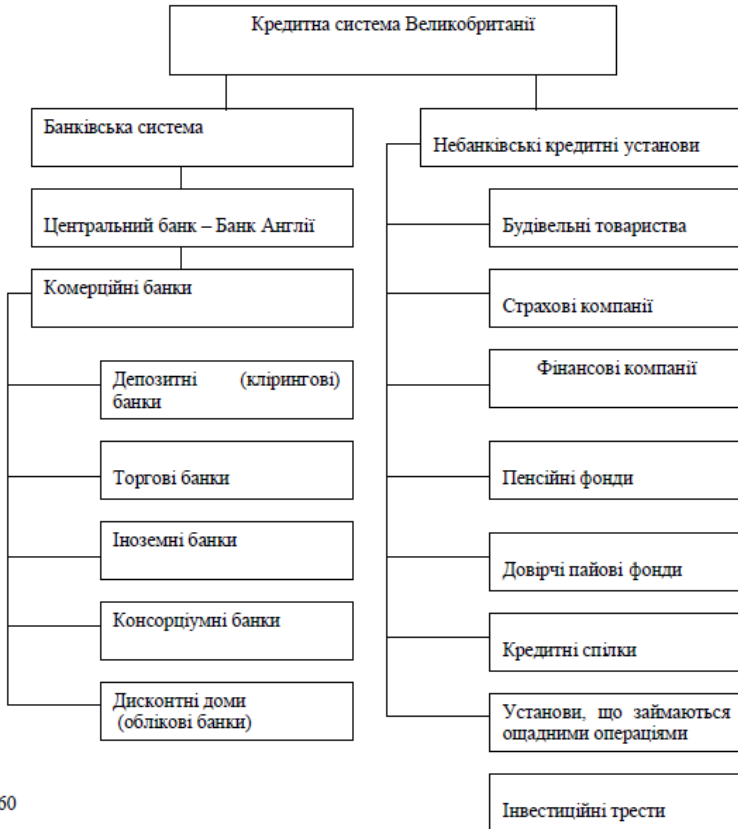
ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 17. СТРУКТУРА ГРОШОВО-КРЕДИТНОЇ СИСТЕМИ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ.

Грошово-кредитна система Великої Британії належить до числа найстаріших і найрозвинутіших у світі. Вона має добре організовану дворівневу структуру, спирається на потужний грошовий ринок і має тісні зв'язки з головними фінансовими центрами світу.

Особливістю банківської системи Великої Британії є відносно обмежений державний сектор, ця система перебуває переважно під контролем приватного капіталу, тому можливості державного регулювання грошово-кредитної сфери, його методи й ефективність визначаються діяльністю комерційних банків, які утворюють головний елемент інституційної основи грошово-кредитного регулювання економіки країни.

На другому рівні знаходяться комерційні банки та небанківські кредитно-фінансові установи. Система комерційних банків Великої Британії відзначається складністю та спеціалізованістю.

Велику роль у функціонуванні банківської системи держави відіграє високий рівень самоконтролю фінансових інституцій, суворе дотримання ними давніх традицій.

60

Рис. Інституційна структура кредитної системи Великобританії.

Питання для самоконтролю

1. Навіть основні елементи кредитної системи Великобританії.
2. Сформулюйте історичні передумови утворення Банку Англії.
3. Дайте характеристику організаційної структури Банку Англії.
4. Навіть основні функції Банку Англії.
5. Охарактеризуйте клірингові банки Великобританії.
6. В чому полягає особливість діяльності облікових банків країни.
7. Дайте характеристику торговим та іноземним банками країни

Теми рефератів

1. Дисконтні доми та їх функції.
2. Основні послуги англійських небанківських кредитних установ.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 18. ОСНОВНІ ЕТАПИ ЕВОЛЮЦІЇ ГРОШОВО-КРЕДИТНОЇ СИСТЕМИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Європейська валютна система, започаткована ще в перші повоєнні роки, є результатом і водночас одним із важливих інструментів європейської інтеграції.

Вона є міжнародною регіональною валютною системою, підсистемою Ямайської валютної системи. Країни-члени Європейського економічного союзу, об'єднавшись у валютний союз, мають єдину колективну валюту – євро.

Як і світова валютна система, Європейська валютна система також пройшла певні етапи становлення і розвитку:

I-й етап – 1947–1950 рр. – укладення валютних угод між країнами Західної Європи на двосторонній основі з метою взаємного регулювання платіжних балансів безготівкових розрахунків, заліку взаємних вимог, пільгового кредитування;

II –й етап – 1950-1958 рр. – створення Європейського платіжного союзу (17 країн), розрахунки в межах союзу здійснюються за допомогою умовної розрахункової одиниці – епуніта, яка за солотим вмістом прирівнювалась до 1 дол. Ця одиниця стала прототипом європейської валютної одиниці;

III – й етап – 1959-1978рр. - 31 січня 1959 року почав функціонувати Європейський валютний Союз (ЄВС), у якому продовжували співробітництво усі 17 країн, що входили до колишнього Європейського платіжного союзу. Згодом зі структури ЄВС виокремився Валютний союз країн – учасниць Спільного ринку. Програма створення цього союзу була розроблена спеціальною комісією, яку очолював колишній прем'єр-міністр Люксембургу П. Вернер. Після прийняття 1971р цієї програми Радою Міністрів ЄВС сазначений документ дістав назву “План Веренера”, реалізація якого мала важливе значення у розвитку не лише європейських, а й світових валютних відносин.

IV – етап 1978 – 1991 рр. – пов'язаний з трансформацією Європейського валютного союзу у Європейську валютну систему. Європейська валютна система була створена за рішенням Європейської Ради у 1978 році і почала діяти з 13 березня 1979 року. Спочатку учасника

цієї системи були 8 країн-членів Європейського економічного співтовариства (Німеччина, Франція, Нідерланди, Бельгія, Люксембург, Італія, Ірландія, Данія). Механізм Європейської валютної системи складався з трьох основних елементів: європейської валютної одиниці, яка отримала назву екію; режиму спільного коливання валютних курсів – так звана “суперсмія”; Європейського фонду валютної співпраці. Вирішальною умовою для досягнення цілей, пов'язаних зі створенням Європейської валютної системи, стало створення європейської валютної одиниці і спільних резервів для забезпечення її стабільності. ЕКЮ визначалася на базі валютної корзини 12 країн ЄС, взятих із питомою вагою, пропорційно частці цих держав у ВВП Європейського Союзу. До 1992 року ЕКЮ залишалася умовною розрахунковою одиницею.

V – етап – 1991-1993 роки – підписання Маастрихського договору, який передбачав процедуру створення єдиного європейського економічного та валютного простору на базі євро. Упродовж цього етапу було снято обмеження на вільний рух капіталів у Європейському Союзі та реалізовано національні програми наближення грошових і бюджетних політик.

VI – етап – 1994-1998рр – проведена підготовка до запровадження єдиної валюти – євро, засновано Європейський інститут (що став праобразом Європейського центрального банку), сформовано критерії входження в європейський валютний союз. Основними серед них є:

- інфляція може перевищувати рівень, який існує у трьох країнах- членах з найстабільнішими цінами (щонайбільше на 1,5%);
- розмір бюджетного дефіциту не повинен перевищувати 3% внутрішнього валового продукту цієї країни;
- рівень процентних ставок за довгостроковими кредитами може перевищувати рівень трьох найнижчих пунктів ставок у країнах ЄС щонайбільше на 2%;
- коливання обмінних курсів національних валют (за відсутності девальвації у попередні роки) допускаються у межах, встановлених для ЄС (+ 2,25).

У результаті впровадження цього етапу в травні 1998р. у валютний союз увійшли 11 країн Європи: ФРН, Франція, Нідерланди, Бельгія, Люксембург, Данія, Іспанія, Ірландія, Португалія, Італія та Австрія.

VII – етап – 1999 –2002рр. – відбувався безпосередній перехід до єдиної європейської валюти, розпочато діяльність Європейської системи центральних банків (включаючи Європейський центральний банк та центральні банки країн зони євро), проведено саміну національних валют

на євро, конвертовано банківські рахунки на єдину європейську валюту.

Питання для самоконтролю

1. Передумови створення Європейської системи центральних банків (ЄСЦБ) і єдиної європейської валюти.
2. Етапи створення Європейського валютного союзу.
3. Етапи введення єдиної європейської валюти. Інститути Європейського Союзу.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 19. ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ЦЕНТРАЛЬНИЙ БАНК

Інституційна структура міжнародних валютно-кредитних і фінансових відносин включає різноманітні міжнародні організації. Особливе місце у структурі світового ринку позичкових капіталів посідають міждержавні банки та валютні фонди.

Міжнародні валютно-кредитні та фінансові організації (далі міжнародні організації) - це організації, які створені державами членами і отримують кошти безпосередньо від країн-членів. У них є спільна мета - розвиток співробітництва та забезпечення цілісності, а також стабілізація складної світової економічної ситуації.

До основних міжнародних валютно-кредитних і фінансових організацій належать:

- *Група Світового банку;*
- *Міжнародний валютний фонд (МВФ);*
- *Банк міжнародних розрахунків (БМР);*
- *Європейський банк реконструкції і розвитку (ЄБРР).*

Європейський Центральний Банк (англ. – *The European Central Bank*) розташований у м. **Франкфурт-на-Майні** (Німеччина).

Це головний орган в Європейській системі центральних банків, яка складається з Європейського Центрального Банку та центральних банків держав-учасниць ЄС. **Найвищим органом Європейського Центрального Банку є Рада керівників Європейського Центрального Банку**, до якої входять члени Дирекції Європейського Центрального Банку і керівники національних центральних банків.

До функцій Європейської системи центральних банків належать:

- 1) визначення та здійснення валютної політики ЄС;
- 2) проведення міжнародних валютних операцій;
- 3) підтримка та регулювання офіційних резервів іноземних валют держав-учасниць ЄС;
- 4) сприяння належному функціонуванню системи платежів держав-

учасниць ЄС.

Розпочав роботу з 1 червня 1998 року. Центральний офіс — у [Франкфурті-на-Майні \(Німеччина\)](#). Чинний голова — [Маріо Драгі](#).

ЄЦБ є центральним банком для єдиної валюти в Європі, євро. Основним завданням ЄЦБ є підтримка купівельної спроможності євро і, таким чином, ціновій стабільності в зоні євро. Зона євро включає 17 країн Європейського союзу, які ввели євро з 1999 року.

Європейський центральний банк (ЕЦБ) з 1 січня 1999 відповідає за проведення грошово-кредитної політики в зоні євро - другою за величиною економікою у світі після Сполучених Штатів.

Єврозона була створена в січні 1999 року, коли ЄЦБ узяв на себе відповідальність за грошово-кредитну політику від національних центральних банків з одинадцяти країн-учасниць ЄС. Створення зони євро і новою наднаціональною установою ЄЦБ, стало важливою віхою в тривалому та складному процесі європейської інтеграції.

Умовою для вступу в зону євро для усіх сімнадцяти країн було виконанням умов конвергенції. Ця ж умова поширюється на інші країни ЄС, які бажають перейти на євро. Критерії передбачають встановлені економічні і правові передумови для успішної участі в економічному і валютному союзі.

Критерії конвергенції:

- Розвиток цін.
- Фінансові події.
- Курси валют.
- Розвиток довгострокових процентних ставок.

Критерії конвергенції (зближення) (Convergence Criteria) (Маастріхські критерії, діють з 1993 року та визначають фіскально-валютні критерії для країн-членів ЄС. Саме цими критеріями керується ЄС при прийнятті нових членів до складу ЄС) — умови, виконання яких дає державам ЄС право приєднатися до третього етапу Економічного й монетарного союзу (ЕМС). Договір про ЄС визначає п'ять критеріїв конвергенції, які стосуються цінової стабільності, дефіциту бюджету, державного боргу, стабільності національної валюти та відсоткових ставок. А саме:

відношення державного дефіциту до валового внутрішнього продукту не повинно перевищувати 3%;

відношення державного боргу до валового внутрішнього продукту не повинно перевищувати 60%;

стабільність цін і сталість середніх темпів інфляції протягом одного року до проведення оцінювання; при цьому показник росту інфляції не може більш ніж на півтора відсотки перевищувати відповідні показники трьох найкращих (з погляду цінової стабільності) країн-членів;

довгострокова номінальна відсоткова ставка не повинна перевищувати більш, ніж на два відсотки відповідні показники трьох найкращих (з погляду цінової стабільності) країн-членів; протягом щонайменше двох років і без значного напруження з боку відповідної країни, нормальне відхилення величини обмінного курсу не повинно виходити за граничні значення, передбачені механізмом обмінного курсу країн-членів.

Початково Євросоюз нараховувала 11 країн, в яких євро було введено 1 січня 1999 року (готівка 1 січня 2002 року).

- Австрія: 1 € = 13,7603 ATS.
- Бельгія: 1 € = 40,3399 BEF
- Ірландія: 1 € = 0,787564 IEP
- Іспанія: 1 € = 166,6666 ESP
- Італія: 1 € = 1936,27 ITL
- Люксембург: 1 € = 40,3399 LUF
- Нідерланди: 1 € = 2,20371 NLG
- Німеччина: 1 € = 1,95583 DEM
- Португалія: 1 € = 200,482 PTE
- Фінляндія: 1 € = 5,94573 FIM
- Франція: 1 € = 6,55957 FRF

Пізніше євро ввели в 7 країнах:

- Греція: 1 € = 340,750 GRD (1 січня 2001 року, готівка 1 січня 2002 року)
- Словенія: 1 € = 239,640 SIT (1 січня 2007 року)
- Кіпр: 1 € = 0,585274 CYP (1 січня 2008 року)
- Мальта: 1 € = 0,429300 MTL (1 січня 2008 року)
- Словаччина: 1 € = 30,126 SKK (1 січня 2009 року)
- Естонія: 1 € = 15,6466 EEK (1 січня 2011 року)
- Латвія 1 січня 2014 року

Можливе розширення Євросоюзу

Країни Європейського союзу, які не використовують євро: Болгарія; Великобританія; Угорщина; Данія; Литва (намічається перехід з 1 січня 2015); Польща; Румунія; Хорватія; Чехія; Швеція.

Теми рефератів

1. Європейський центральний банк (ЄЦБ). Економіко-правовий статус і функції ЄЦБ.
2. Організаційна структура і функції ЄЦБ.
3. Механізм та основні напрями монетарної політики ЄЦБ.
4. Інструментарій та основні напрями монетарної політики ЄЦБ.

Навчальне видання

ГРОШОВО-КРЕДИТНІ СИСТЕМИ ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

Методичні рекомендації для практичних занять

**для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
денної та заочної форм навчання
спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»**

Автори-укладачі:

СТЕПАНЕНКО Сергій Віталійович

Формат 60x84/16 Гарнітура Time New Roman
Папір для цифрового друку. Друк ризографічний.

ум. друк. арк. 7,19

Тираж 25 пр.

Державний біотехнологічний університет
61002, м. Харків, вул. Алчевських ,44